

# Tõnu Tepandi 60: andekus on ränk värk

04.07.2008 00:00

[Eva Kübar, Postimees](#)

**Näitleja, laulja ja hääletehnika õppejõud Tõnu Tepandi saab täna kuuskümmend.**



Tõnu Tepandi oma Saue kodus: anded tuleb realiseerida, muidu on asi hukas, räägib ta.

Foto: Mihkel Maripuu

**Pisut enne oma sünnipäeva võtavad nad koos abikaasa ja mõttekaaslase Katri Aaslav-Tepandiga mind vastu oma Saue kodus – selline väikelinna idüll, kus linnu hääl kõlab vahel diktofonil Tepandi omast üle ja naabrite õues näksib muru jänes. Juubilar on elus tehtu-nähtuga hetkel rahul. Lavastus «President 1939» püsib Estonia mängukavas ning varsti on oodata Tepandi sulest uut hääleraamatut.**

## Mis raamat teil pooleli on?

Lugu minu hääle- ja mänguõpetamise viisist teatrikoolis, kuidas see käib ja kuidas ma ise selleni jõudsin. Ma püüan kuidagi kokku panna asju, mis ma aegade jooksul olen leidnud ja tudengitega teinud, ning anda juhiseid, kuidas seda kõike rakendada.

Inimesena olen praegu jõudnud arusaamiseni, et andekus ei ole aumärk, see on päris ränk värk, mis ajab sind kogu aeg tagant. Ja kui inimesele on andekus millegi peale antud ja ta jätab selle realiseerimata, siis on asi hukas – ta kas joob end surnuks, sööb paksuks või muutub virilaks tatiseks inimeseks. Mõni joob end ka koos andekusega surnuks.

Jah, kui andekus jääb realiseerimata. Sest andekus pressib peale ja vaevab nii, et juues

on kergem elada. Sest selleks, et andekust rakendada, peab ennast viima sulle Looja poolt antud andekuse tasemele. Tuleb arendada vaimu ja füüsis, et kui see andekuse impulsi jõud meie seest tuleb, siis me suudaks seda rakendada.

### **Millal teil tuli äratundmine, et olete andekas?**

Äratundmist polegi olnud, ma pole mõelnud selle peale, kas ma olen andekas või ei ole. Kui olengi, on see kogu aeg olemas olnud, ilma minu aktseptita. Ega see nüüd mingi eriline õnn ole. Andekus on sitt värk.

### **Te olete enda arendamisega kurja vaeva näinud?**

Muidugi olen vaeva näinud, issand jumal. Ma olen muidugi ka palju loha lasknud. Aga treeninguga olen ikka vaeva näinud. Mul on õnneks tugev tegutsemismootor sees. Ja üks jumala and on veel see, et mind ikka veel asjad huvitavad, eriti andekad inimesed, näiteks väga head näitlejad.

### **See on see, mille pärast te olete teatrikoolis õpetaja?**

Kalju Komissarov kutsus mind kooli. Ja ma olen jäänud, läheb 25. aasta. Mulle meeldib uusi asju ehitada, ja iga uus tulija on meie vana maailma kontekstis uus nähtus ja tal on vähemalt teoreetiliselt võimalus leida vanas maailmas uus vaatenurk, uus seoste kombinatsioon. Väga kihvt on juhatada inimest sel äratundmise teel.

### **Õppejõuks olemine on teile siis rohkem psühholoogiline lõbu või tunnete endal mingit missiooni ka?**

See on tõsine küsimus. Me oleme Katriga mõelnud, et keda me siin õpetame. Vahel vaatad õhtul telereklaame ja näed, kuidas pool kursust istub ühes reklaamis – igaüks ajab oma möla. Aga eks iga inimene teeb seda, mis oskab, ja kui ta suudab ennast nii inimesena tunda, siis las ta olla.

Meie Katriga räägime lihtsalt oma teatritegemise viisist, maailma loomisest ja mitte leivarahateenimise ameti pidamisest. Aga me õpetame neid lootuses, et äkki mõnel plahvatab. Tavaliselt on tõelisi kunstnikke iga kursuse kohta ikka ka.

### **Kuidas tudengid teisse suhtuvad?**

**Tõnu:** Ma ei tea, p\*\*\*\*e pole saatnud.

**Katri:** Mina olen tähele pannud, et õpilastel on Tõnu vastu väga suur huvi ja

lugupidamine. See on vastastikune. Tõnu on ju sündinud õpetaja. Peamine on see, et ta ei vihasta kergelt, on lõpmata kannatlik ja vaimustunud.

### **Mis teid näitlemise juures paelub?**

Mängin ainult siis, kui teema mind tõesti huvitab. Mulle meeldib ajalugu – sa varustad end kõigepealt võimalikult mahuka infoga arhiividest ja inimeste käest, liidan selle teadmiste ja tajudega, mis on minu sees, ja lähen kogu selle pagasiga mängima. Ettevalmistus koos lavastajaga on minu jaoks väga oluline – et me mõlemad teaksime, mida teeme. Mulle meeldivad pikad mänguruumi sisenemise protsessid – nagu me omal ajal koos Hermaküla ja Toomingaga tegime. Katriga me töötame samal viisil.

### **Kas te olete alati nii põhjalik olnud?**

Ega ma pole palju mänginud, aga ma olen alati oma asja ajanud. Tartus oli meil 70ndatel Vanemuise juures punkt – Hermaküla, Tooming, Unt, Vahing, Tenson. Kaplinski, Runnel ja Rummo hüppasid ka vahel läbi. Meil oli Irdiga eraldi kokkulepe, et teeme kõik suure maja asjad ära, aga väikeses saame oma teatrit teha.

### **Seal toimuv läks vastuollu riigivõimude ja teatritraditsiooniga?**

Teatritraditsioonidega võis ta vastuollu minna küll, riigivõimudega oli, jah, pea iga etendusega sekeldamist.

### **Kuidas oli võimalik, et selline rühm üldse 70ndatel Eestis tegutses?**

**Tõnu:** Ird kaitses meid. Tänu temale.

**Katri:** Irdil oli alati võtta mõni Lenini tsitaat, näiteks «noori tuleb julgustada otsingutes» või «noorus peab katsetama, eksperimenteerima». Vajalikul hetkel viitas ta mõnel kriitilisel koosolekul keskkomitees ikka Leninile. Ja ta kutsus ju Moskvast kriitikuid poiste tükke vaatama, et päästa neid ära siinsete tsensorite käest. Ajastu paradoks: vabaduse ihkajaid kaitsti terroririigi looja tsitaatidega.

### **Mille vastu teie revolutsionäärihing praegu protestib?**

Rumalus ärritab, kuigi jah, rumalus on maailmaehituslik koostisosa. Aga mind ärritab,

kui rumalus on selle koha peal, kus peaks olema tarkus. Näiteks, selle koha peal, kus kirjutatakse Eesti ajalugu, peaks olema tarkus, aga on hoopis Martti Turtola.

### **Kas teile meeldib rohkem lavastada või näidelda?**

Näidelda. Lavastaja olla on minu jaoks mõnes mõttes igavam. Ma tahan ise laval mängida.

### **Teile meeldib, kui öeldakse, et nüüd mine sinna või tee seda?**

Sinna minna on tühi-tähi, aga kui ma hakkam juba mängima, minu sees läheb mäng käima ja siis korraga keegi lavastaja, ükskõik kas Katri või keegi teine, sekkub sinna vahele, siis see jõledalt ärritab.

Katri: Ta on mind proovis vaadanud sellise pilguga, mis võiks tappa.

### **Mis elus veel tegemata?**

Enesearenduses on veel metsik töö teha. Areneda tarkuse suunas, jumala suunas. Ega elu siht saagi olla milleski konkreetnes, siht on minek, kõik muud asjad on vaid kaasnähtused.

### **Jaak Allik**

*sõber*

Tema elu on olnud väga keeruline, aga tal on olnud see jumalik õnn sattuda neljakümne aasta jooksul õigetesse kohtadesse ja, nagu tema loomusele omane, seal alati midagi korda saata.

1968 oli ta Tartus Raekoja platsil üliõpilaspäevade iidol, kes laulis sellest, kuidas suurtükivägi tulistab omade pihta. 1988 oli ta loomeliitude pleenumil kitarriga tribüünil ja laulis võimude eemaldumisest rahvast 1992 –1999 oli ta riigikogu liige, ja need olid ajad, kui ei jagatud mitte kuluhüvitisi, vaid ehitati üles Eesti riiki. Ning Tepandist oli väga palju kasu just seepärast, et ta ei läinud mitte kultuurikomisjoni, vaid rahanduskomisjoni.

Samuti oli ta üks kultuurikapitali loojaid ning ka teatriliidu esimees neil aastatel, kui loomeliitude saatust oli kaheldav. Kinoliit, näe, kaotas oma maja, aga teatriliidu maja on alles. Ja ega keegi ju poleks osanud aimata, et sellest Tartu kambast Unt, Hermaküla, Vahing jne on just Tepandi see inimene, kes läheb pärast Eesti taasiseseisvumist poliitikasse.

Näitlejana on Tepandi ühelt poolt väga isepakkuv ja teisalt ka väga lavastaja soovile alluv. Suurim üllatus, mis ta viimase kahekümne aasta jooksul on mulle pakkunud, on Pätsi roll «President 1939s». Tavaliselt ei ole Tepandi olnud väga suure ümberkehastumisega näitleja, ta on mänginud ikka iseennast, aga see roll on niisuguse ümberkehastumisvõimega loodud Päts, et lootes näha Tepandit, nägin mina juba kolme minuti pärast Pätsi.

Sünnipäevaks soovin talle ikka näitlejakarjääri head arengut. Talle on vaja huvitavaid osi ja võib-olla ka erinevaid lavastajaid.

## CV

- Sündinud 4. juulil 1948. aastal Tallinnas
- 1966 – 1970 õpingud Tallinna Konservatooriumi lavakunstkateedris
- 1970 – 1983 näitleja Vanemuises ja Noorsooteatris
- Alates 1968 laulja, on kirjutanud laule ja neid esitanud. Viis laulukava Vanemuises ja Noorsooteatris. Välja andnud kaks plaati: «Tõnu Tepandi laulud» ja «Kõlakoda»
- 1994 – 2000 Eesti Teatriliidu esimees
- 1992 – 1999 riigikogu liige VII ja VIII koosseisus
- Alates 1985 EMTA lavakunstkooli õppejõud ja eesti teatri näitleja